

Operațiunile de pe Frontul Dunării – Pivotal Manevrei de pe Argeș (Noiembrie 1916)

Colonel conf. univ. dr. Daniel-Cornel ȘTEFĂNESCU*

Dr. Alina PAPOI**

Motto:

*„Studiul războaielor este o bogată sursă de învățăminte
în toate domeniile artei și științei militare.”*

Locotenent-colonel Alexandru Ioanițiu¹

Schimbările profunde care au avut loc în Europa secolului al XIX-lea au generat un nou context internațional, marcat de conflicte militare extinse și complexe, care au dezechilibrat ordinea europeană rezultată din Tratatul de la Viena (1815). Deși adesea blamat pentru conservatorismul său și pentru ignorarea drepturilor naționale ale unor popoare, acest acord internațional a contribuit totuși la menținerea păcii în Europa pentru aproape un secol.

Cadrul geopolitic și social al secolului al XIX-lea a fost definit de o serie de proteste și revolte care s-au desfășurat în Franța, în Principatele Române, în Crimeea, Italia și Germania și care au amprentat evoluția societății europene.

Ca atare, globalizarea conflictelor, atât a celor politice, cât și a celor economice, culminând cu criza balcanică (1912-1913), a continuat să se răspândească și să se amplifice, provocând clivaje irecuperabile în sistemul internațional. Consecința acestor manifestări a fost izbucnirea Primului Război Mondial (1914-1919), la 15/28 iulie 1914².

Istoricul A.D. Xenopol ilustra acest tablou sumbru prin imaginea unei „Europe și, prin ea, a omenirii întregi, care trece printr-o clipă din cele mai grave ale existenței ei seculare. Popoarele și statele se prăbușesc unele asupra celorlalte, toate trag sabia, toate încarcă tunurile, toate fac chemarea la puterile distrugerii; pare că s-ar grăbi să răstoarne, în puțin timp, toată clădirea ridicată cu încetul prin lungi veacuri de muncă”³.

* Academia Forțelor Aeriene „Henri Condă”, Brașov, Prodecanul Facultății de Securitate Aeriană (pentru Cercetare).

** Statul Major al Apărării, revista „Gândirea militară românească”.

¹ Locotenent-colonel Alexandru Ioanițiu, *Războiul României (1916-1918)*, vol. I, București, Tipografia Geniului (Cotroceni), f.a., p. 3, accesat pdf online, Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca, 10.06.2024, 12.02.

² Ion Giurcă, Maria Georgescu, *Statul Major General Român (1859-1950). Organizare și atribuții funcționale*, București, Editura Militară, 2012, p. 102.

³ *Ibidem*.

Fig. 1. Europa în Primul Război Mondial⁴

După declararea războiului, Austro-Ungaria a trecut la presiuni diplomatice asupra guvernului român, pentru a determina România să intre în război alături de Puterile Centrale / Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria), conform Tratatului de Alianță din 1883. România aderase la acest tratat „*din considerente pragmatice – asigurarea securității și apărării față de atitudinea neprietenoasă a Rusiei țariste*”⁵, iar obligația României de a intra în război alături de aliații săi putea să fie materializată numai în cazul în care aceștia ar fi fost atacați, ceea ce nu era cazul acum.

Timp de doi ani, între 1914 și 1916, în încercarea de a obține avantaje teritoriale și politice, România și-a păstrat o politică de neutralitate. În toată această perioadă, au existat ample dezbateri asupra celor două puteri politico-militare dintre care România trebuia să aleagă: Antanta sau Puterile Centrale. În august 1916, România a intrat în război, alăturându-se Antantei / Tripla Înțelegere (Marea Britanie, Franța, Rusia), după ce a primit promisiuni de teritorii și de unire cu Transilvania și Basarabia. Această schimbare a taberei marilor puteri a avut consecințe semnificative pentru istoria și evoluția țării, inclusiv importante pierderi teritoriale după Tratatul de pace de la Versailles (28 iunie 1919).

Intrarea României în Primul Război Mondial la 4/17 august 1916⁶ a fost o decizie la care au contribuit atât situația tensionată din regiune, cât și promisiunile de teritorii făcute de către Antantă în schimbul intrării în război împotriva Puterilor Centrale. Situația de pe frontul european evolua însă în defavoarea Antantei. Istoricul Florin Constantiniu sublinia, într-o exprimare cât se poate de sugestivă și pertinentă, că „*izbucnirea Primului Război Mondial a găsit România într-o situație ambiguă: aliată cu Puterile Centrale – Germania și Austro-Ungaria (cărora, din 1888, li se alăturase și Italia) –, dar cu opinia publică, în majoritate, ostilă Austro-Ungariei*”⁷. În acest context, guvernul român, condus de Ion I.C. Brătianu, a

⁴https://www.herodote.net/La_Grande_Guerre_ou_Premiere_Guerre_mondiale-synthese-60.php, accesat la 12.06.2024, 19.23.

⁵ *Ibidem*, p. 104.

⁶ Alexandru Ioanițiu, *op. cit.*, p. 11.

⁷ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers enciclopedic, 2002, p. 23.

semnat un tratat politic și o convenție militară cu Rusia, Franța, Anglia și Italia⁸, prin care acestea recunoșteau dreptul României de a-și anexa teritoriile românești din Austro-Ungaria (Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina), precum și modalitățile concrete de colaborare și de sprijinire materială a Armatei Române, „bucurându-se de aceleași drepturi cu aliații în ceea ce privește preliminarile și tratativele de pace”.⁹ România, intrând de partea Antantei, spera să recupereze Transilvania de la austro-ungari.

Fig. 2. Intrarea României în Primul Război Mondial¹⁰

La intrarea în război, au fost mobilizați „833.601 de oameni, din care 658.088 pentru armata de operații și 145.513 pentru partea sedentară și întreprinderile industriale militare”.¹¹

Cifrele pot părea semnificative, însă existau numeroase vulnerabilități în cadrul organizării, al dotării și instruirii armatei române, în cadrul trupelor de infanterie, de artilerie, de geniu și cavalerie, în domeniul fortificațiilor, aeronauticii și marinei militare. Operațiunile de pe frontul Dunării desfășurate de Armata României în campania anului 1916 au avut o importanță majoră în contextul Primului Război Mondial. Principalele obiective ale Armatei Române au fost: apărarea teritoriului, asigurarea unui front solid în sudul țării pentru a putea colabora eficient cu forțele aliate și asigurarea libertății de acțiune a forțelor române pe frontul din Transilvania, prin apărarea aliniamentului fluviului Dunărea și desfășurarea unei acțiuni ofensive cu caracter limitat pentru atingerea aliniamentului Rusciuk – Șumla – Varna.

Aceste operațiuni militare au început în septembrie 1916, odată cu intrarea României în război. Armata Română a fost implicată în lupte intense împotriva trupelor Puterilor Centrale, în special a armatei bulgare, care a reușit să invadeze

⁸ Alexandru Ioanițiu, *op. cit.*, *ib.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ https://m.defenseromania.ro/primul-razboi-mondial-in-cifre-datele-inspaimantatoare-ale-marelui-razboi_594604.html, accesat la 12.06.2024, 21.05.

¹¹ Ion Giurcă, Maria Georgescu, *op. cit.*, p. 114, în vol. *România în anii Primului Război Mondial*, vol. I, București, Editura Militară, 1987.

teritoriul românesc în timpul campaniei. Operațiunile au început cu o ofensivă în Transilvania, însă Puterile Centrale au ripostat, în septembrie 1916, cu un contraatac, declanșând așa-numitul dezastru de la Turtucaia, în urma căruia trupele bulgare au cucerit orașul și au cauzat importante pierderi Armatei Române.

În luna noiembrie 1916, operațiunile pe fluviul Dunărea au culminat cu operațiunea Flămânzi, unde germanii au înfrânt apărarea românească, și operațiunea Tecuci, de asemenea, unde germanii au atacat forțele românești de pe malul Dunării. Aceste operațiuni militare au avut un impact semnificativ asupra evoluției conflictului din zonă și au marcat o perioadă importantă a războiului de pe Dunăre din Primul Război Mondial.

Operațiunile de pe frontul Dunării din noiembrie 1916, în special „*pivotul manevrelor*” de pe Argeș, au fost o parte crucială a strategiei militare din timpul Primului Război Mondial. Regiunea Argeș a servit drept punct-cheie în manevrarea trupelor și resurselor, permițând mișcări strategice și angajamente.

Acest moment esențial a jucat un rol semnificativ în modelarea rezultatului conflictului, fiind apreciat ca un efort strategic al Armatei Române de a opri înaintarea trupelor Puterilor Centrale, în special a celor germane, care doreau să captureze Bucureștiul și să controleze sudul țării.

Generalul Constantin Prezan (1861-1943), comandantul Corpului 4 Armată, „*una dintre figurile militare românești cele mai cunoscute în acele vremuri și elogios apreciate pentru pregătirea sa tactică și strategică*”¹², a condus această manevră complexă de pe Argeș. Tacticile sale au inclus regrouparea forțelor românești, folosirea terenului în favoarea lor și lansarea unor contraatacuri bine coordonate pentru a ține inamicul în expectativă.

Manevra de pe Argeș a contribuit la eliberarea Bucureștiului de sub ocupația Puterilor Centrale. Aceasta manevră a avut un impact semnificativ asupra desfășurării operațiunilor militare de pe Dunăre, deoarece a creat oportunități strategice pentru armata română de a se implica mai eficient în luptele de pe frontul dunărean împotriva Puterilor Centrale. Astfel, manevra de pe Argeș a avut un rol important în coordonarea și succesul operațiunilor militare de pe Dunăre din aceea perioadă.

Pivotul manevrei de pe Argeș a fost un element esențial în strategia defensivă a Armatei Române. În context militar, termenul „*pivot*” se referă la un punct fix în jurul căruia se organizează sau se mișcă trupele pentru a realiza o anumită manevră, „*un punct de reper în raport cu care se execută deplasarea unei formații*”¹³.

În cazul manevrei de pe Argeș, pivotul a reprezentat partea centrală și cea mai puternică a liniei de apărare românești, în jurul căreia s-au realizat regrouparea și coordonarea forțelor. În mod specific, pivotul a fost localizat în zona dintre

¹² Mari comandanți români în Primul Război Mondial, pdf, p. 380, <https://biblioteca-digitala.ro>, accesat la 11.06.2024, 22.07.

¹³ *Glosar de termeni militari*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Glosar_de_termeni_militari#Pa_-_Po, accesat la 12.06.2024, 10.33.

Pitești și București, pe râurile Argeș și Neajlov, unde trupele române au încercat să stabilească o barieră defensivă puternică.

Acest punct central a servit drept bază de operațiuni pentru contraatacurile desfășurate împotriva trupelor germane și austro-ungare care înaintau spre București. Obiectivul principal al utilizării pivotului era de a câștiga timp și de a dezorganiza atacurile inamice, permițând, astfel, trupelor române să se regrupeze și să organizeze o apărare mai eficientă.

De asemenea, pivotul a facilitat coordonarea între diferitele unități militare românești și aliate, creând un punct central de rezistență în fața înaintării inamice.

Deși, în final, trupele Puterilor Centrale au reușit să străpungă liniile de apărare și să ocupe temporar Bucureștiul, pivotul manevrei de pe Argeș a demonstrat hotărârea și curajul Armatei Române în încercarea de a-și apăra teritoriul. A fost, de asemenea, un exemplu de tactică militară complexă și de adaptare în fața unor condiții extrem de dificile.

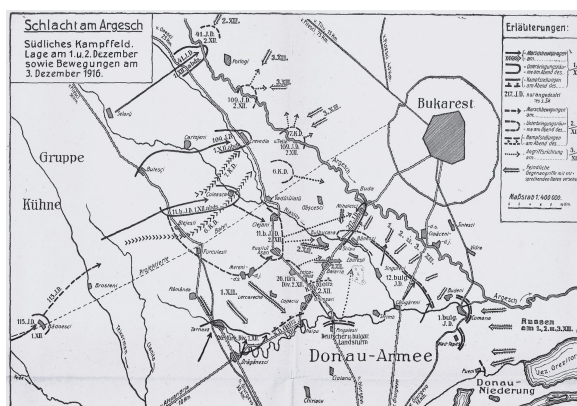

Fig. 3. Manevra de pe Argeș¹⁴

Pivotul manevrei de pe Argeș a reprezentat punctul central sau cheia strategică a acelei operațiuni militare. În cazul manevrei de pe Argeș, pivotul a fost reprezentat de mișcarea rapidă și coordonată a trupelor române pentru a elibera Bucureștiul de sub ocupația inamicului.

Acest pivot a fost crucial pentru reușita întregii operațiuni și a avut un impact semnificativ asupra desfășurării ulterioare a operațiunilor militare de pe Dunăre. Manevra de pe Argeș din noiembrie 1916 a avut loc în mai multe localități din zona Argeșului, inclusiv Pitești, Curtea de Argeș și Câmpulung.

¹⁴ Walther Vogel, *Die Befreiung Siebenbürgens und die Schlachten bei Targu Jiu und am Argesch*, 1918, Stalling, Oldenburg, Germania, <https://digi.landesbibliothek.at/viewer/fullscreen/AC06549580/5/>, accesat la 11.06.2024, 18.34.

Fig. 4. Grupul Morgen¹⁵

Armata Română, sub comanda generalului Constantin Prezan, a încercat să oprească înaintarea trupelor germane conduse de generalul Erich von Falkenhayn, printr-o serie de contraatacuri și manevre defensive. În ciuda curajului și a determinării soldaților români, superioritatea numerică și cea tehnică ale inamicului, precum și lipsa unei coordonări eficiente au dus la pierderea bătăliei și, ulterior, la ocuparea Bucureștiului de către trupele Puterilor Centrale. Cu toate acestea, rezistența forțelor armate nu s-a estompat. Armata Română s-a retras în Moldova și, alături de forțele ruse, a continuat lupta, reușind să se reorganizeze și să reziste atacurilor, păstrându-și, astfel suveranitatea în partea de est a țării până la sfârșitul războiului.

Chiar dacă manevra nu a avut succesul dorit, a demonstrat ingeniozitatea și determinarea soldaților români în fața unor forțe superioare numeric și logistic. După acest episod, România a semnat armistițiul cu Puterile Centrale, în decembrie 1917, și a ieșit temporar din război, dar a revenit, alături de Aliați, în noiembrie 1918, odată cu prăbușirea Puterilor Centrale.

Operațiunile de pe frontul Dunării din campania anului 1916 au fost decisive pentru evoluția războiului în estul Europei și au avut un impact semnificativ asupra evoluției ulterioare a evenimentelor în regiune.

¹⁵ Generalul Curt von Morgen (1858-1928) a îndeplinit funcția de comandant al Corpului I Rezervă între anii 1916 și 1917. Din septembrie 1916, Corpul I Rezervă a participat la campania împotriva României, în compunerea Armatei 9, condusă de generalul Erich von Falkenhayn. Acesta a sprijinit acțiunile de luptă ale Armatei 1 austro-ungare în luptele din bazinul mijlociu al Mureșului, în Bătălia de la Brașov, din 7-9 octombrie 1916, Bătălia de pe Valea Prahovei și în Bătălia din zona Bran-Câmpulung. La sfârșitul lunii noiembrie 1916, trupele sale au trecut Carpații în zona culoarului Rucăr-Bran, au ocupat orașul Câmpulung (vezi fig. 4), continuând înaintarea spre sud, ajungând, la începutul lunii decembrie 1916, la Ploiești, https://ro.wikipedia.org/wiki/Curt_von_Morgen, accesat la 12.06.2024, 17.22; foto - Vogel, *op. cit.*, p. 147.

THE OPERATIONS ON THE DANUBE FRONT
– THE PIVOT OF THE ARGEŞ MANEUVER (NOVEMBER 1916) –
-abstract-

Key Words: World War I, military strategy, operations, human resources, the Argeş maneuver.

The operations on the Danube front during November 1916, specifically the „pivot of the manoeuvre” on Argeş, were a crucial part of the military strategy during World War I. The Argeş region served as a key point in the maneuvering of troops and resources, allowing for strategic movements and engagements. This pivotal moment played a significant role in shaping the outcome of the conflict in that area.

Thus, the operations on the Danube front in the 1916 campaign were decisive for the evolution of the war in Eastern Europe and had a significant impact on the subsequent evolution of events in the region.